

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نگارش (۲)

شاخه نظری - کلیه رشته ها

راهنمای معلم

پایه یازدهم
دوره دوم متوسطه

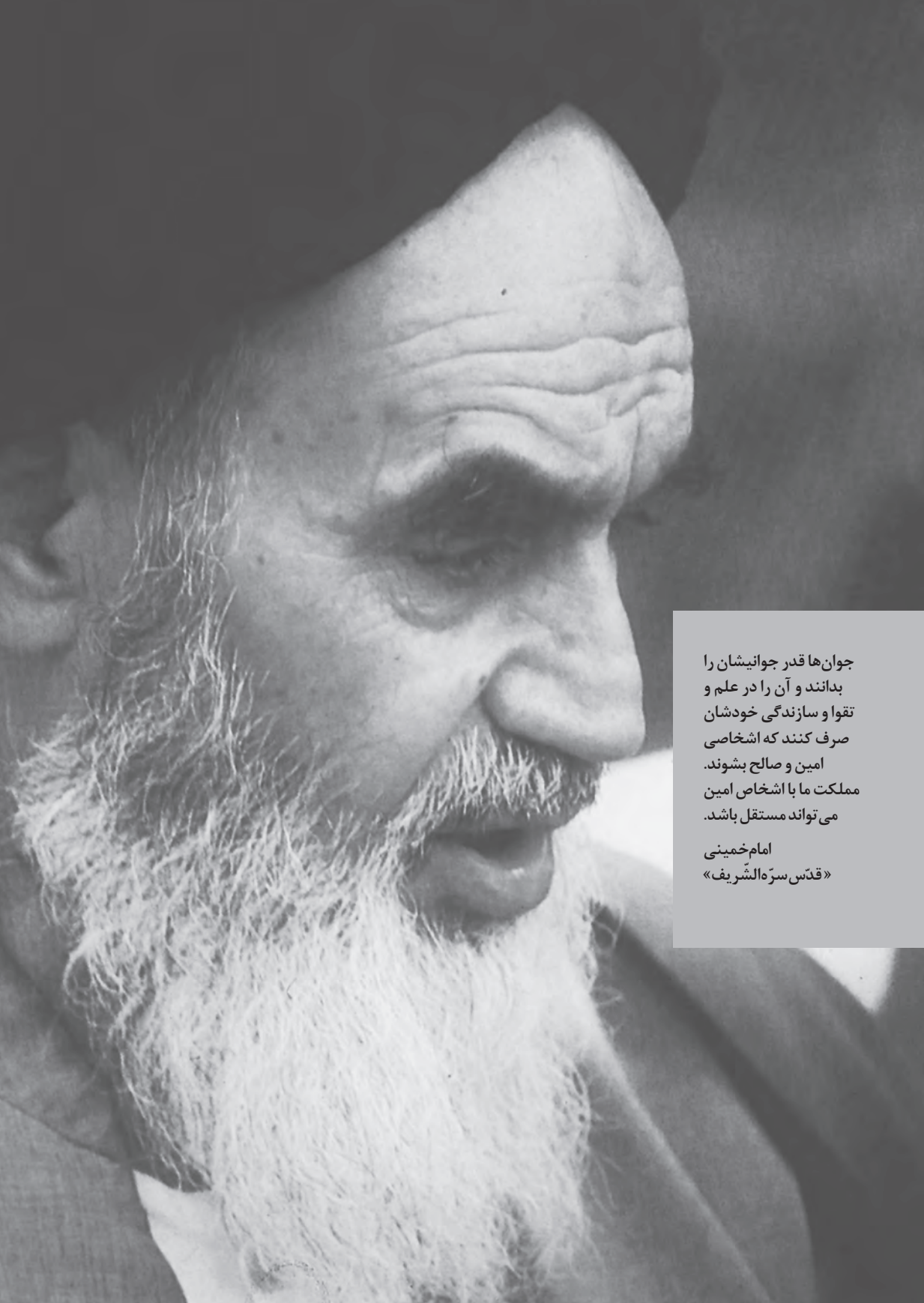
وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

- نام کتاب:** راهنمای معلم نگارش (۲) - پایه یازدهم دوره دوم متوسطه - ۱۱۱۳۷۱
- پدیدآورنده:** سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:** دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
- شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:** محی‌الدین بهرام‌محمدیان، احمد تمیم‌داری، عباسعلی وفائی، حسین قاسم‌پورمقدم، رضامراد صحرائی، معصومه نجفی‌پازکی، محمدرضا سنگری، غلامرضا عمرانی، علی‌اکبر کمالی‌نهاد، مریم دانشگر، شهناز عبادتی، حجت کجانی‌حصاری، نادر یوسفی و محمدنوریان (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
- آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع:** حسین قاسم‌پورمقدم، معصومه نجفی‌پازکی، حسین طریقت و داریوش گودرزی (اعضای گروه تألیف) - داریوش گودرزی (ویراستار)
- شناسه افزوده آماده‌سازی:** اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
- نشانی سازمان:** لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) - جواد صغری (مدیر هنری) - خدیجه محمدی (صفحه‌آرا) - بهناز بهبود، سیده فاطمه محسنی، رعنا فرج‌زاده درونی، فاطمه صغری ذوالفقاری، فریبا سیر و مریم دهقان‌زاده (امور آماده‌سازی)
- ناشر:** تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
- چاپخانه:** تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۰۹۲۶۶-۸۸۳، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
- سال انتشار و نوبت چاپ:** وبگاه: www.chap.sch.ir و www.irtextbook.ir
- چاپخانه:** شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش) تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۲۷۵۱۵-۱۳۹
- چاپخانه:** شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
- سال انتشار و نوبت چاپ:** چاپ اول ۱۳۹۶

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۹۸۷-۴

ISBN: 978-964-05-2987-4

جوان‌ها قدر جوانیشان را
بدانند و آن را در علم و
تقوا و سازندگی خودشان
صرف کنند که اشخاصی
امین و صالح بشوند.
مملکت ما با اشخاص امین
می‌تواند مستقل باشد.
امام خمینی
«قدس سره الشریف»

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز، ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست

پیشگفتار

بخش نخست: کلیات ۱

مبانی برنامه‌درسی حوزه یادگیری زبان و ادبیات فارسی ۲

رویکردهای حاکم بر برنامه‌درسی نگارش ۲

اهداف برنامه‌درسی ۴

ساختار و محتوا ۶

روش‌های یاددهی - یادگیری ۱۷

ارزشیابی ۲۳

بخش دوم: بررسی درس‌ها ۲۷

مقدمه ۲۸

درس اول: اجزای نوشته؛ ساختار و محتوا ۲۹

درس دوم: گسترش محتوا (۱) : زمان و مکان ۳۴

درس سوم: گسترش محتوا (۲) : شخصیت ۴۲

درس چهارم: گسترش محتوا (۳) : گفت‌وگو ۴۹

درس پنجم: سفرنامه ۵۷

درس ششم: گاهش محتوا؛ خلاصه‌نویسی ۶۵

کتابنامه ۶۹

پیشگفتار

پیش از ابداع خط، انسان‌ها برای ایجاد ارتباط فقط از دو مهارت زبانی «گفتن» و «شنیدن» استفاده می‌کردند؛ اما از حدود ده هزار سال پیش که نخستین خطوط نوشتاری ابداع شد، توانایی جوامع انسانی در ایجاد ارتباط صد چندان گردید.

اگر زبان را دارای دو جنبهٔ گفتاری و نوشتاری بدانیم، معمولاً زبان نوشتاری نزد اکثر افراد مهم‌تر از زبان گفتاری است زیرا نوشتار سنجیده‌تر از گفتار است و هنگام نوشتن، امکان تفکر، سنجش و تجدید نظر وجود دارد. از سوی دیگر، آثار معتبر ادبی، متون مذهبی و میراث فرهنگی از طریق نوشتار در دسترس جامعه قرار می‌گیرد. از این رو آموزش این جنبهٔ زبان از اهمیّت بالایی برخوردار است. کتاب نگارش یازدهم شامل شش درس است. در درس اول اجزای نوشته مانند هر پدیدهٔ دیگر توصیف و تبیین می‌شود. در این درس، به مبحث ساختار پرداخته شده است و در واقع مروری بر مطالب متوسطهٔ یک است.

آموزش «تولید محتوا» از درس دوم آغاز می‌شود و تا درس ششم ادامه می‌یابد. در درس دوم فضای نوشته به لحاظ زمان و مکان شکل می‌گیرد و گسترش می‌یابد. آن‌گاه در درس سوم، شخصیت‌ها در این فضا قرار می‌گیرند و توصیف می‌شوند و در درس چهارم چگونگی عنصر گفت‌وگو بین شخصیت‌ها ارائه می‌شود و به این ترتیب محتوا به تدریج تکمیل شده، گسترش می‌یابد. در درس پنجم با ارائهٔ قالب سفرنامه از هر سه عنصر فضای نوشته (زمان و مکان)، شخصیت و گفت‌وگو استفاده می‌شود. از درس اول تا پنجم گسترش نوشته آموزش داده می‌شود اما درس ششم مسیر عکس را طی می‌کند و متن گسترش یافته، خلاصه می‌شود. این دو فرایند، عکس یکدیگرند و در عمیق شدن فهم و مهارت دانش‌آموزان بسیار مؤثرند.

هدف کتاب نگارش، مهارت‌آموزی در نوشتن است. این مهم طی فرایندی سه مرحله‌ای به انجام می‌رسد که با موضوع هر درس تناسب داشته، به گونه‌ای روشمند، حلقهٔ اتصال آنها خواهد بود. مراحل سه‌گانهٔ نوشتن شامل شش گام است:

مراحل نوشتن

الف) پیش از نوشتن

- ۱- انتخاب موضوع
- ۲- تجسم و بارش فکری
- ۳- سازماندهی و طرح اولیه نوشته

ب) نوشتن

- ۴- پیش نویس
- پ) پس از نوشتن
- ۵- بازبینی و گسترش نوشته
- ۶- نوشتن نهایی و پاک نویسی

در متن درس‌ها پس از هر مرحله، فعالیتی طراحی شده است تا نوشته‌های دانش‌آموزان در فرایندی تدریجی، تکوین یابد و با طی کردن گام‌های شش‌گانه، در پایان درس آماده شود. و در نهایت این نوشته‌ها با استفاده از جدول سنجش‌ها، نقد و بررسی گردد.

به نام خداوند لوح و قلم حقیقت نگار وجود و عدم

«حسّ نوشتن»

انشاء، تعریف نگاه دانش آموز به زندگی است. در کلاس انشا دانش آموزان می توانند احساس خود را بیان کنند و دیگران را از آنچه در درونشان می گذرد آگاه کنند.

برای شروع، اولین کاری که می کنیم ایجاد «حسّ نوشتن» در دانش آموزان است. یعنی دانش آموزان یاد بگیرند و نیازمند به این بشوند که بنویسند. هیچ کس نمی تواند به کسی یاد بدهد چگونه به زندگی نگاه کند. انشا از جایی آغاز می شود که تا به حال کسی، آن نگاه را به زندگی و موضوع نکرده. تربیت نگاه، بسیار مهم است.

اگر شما بتوانید در طول سال های تدریستان چهار تا بچه خلاق از توی این بچه ها بیرون بکشید معلّم بوده اید و لذت برده اید.

(هوشنگ مرادی کرمانی)